معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی

شمـــاره ۸۴
تیر ۱۴۰۵

گزاره‌برگ

بیماری‌های واگیر ایران و جهان

ویژه‌نامـــه روز جهـــانی و مـــلی بیماری‌هـــای قابـــل انتقـــال بیـــن انســـان و حیوان

بیماری «تب مالت»

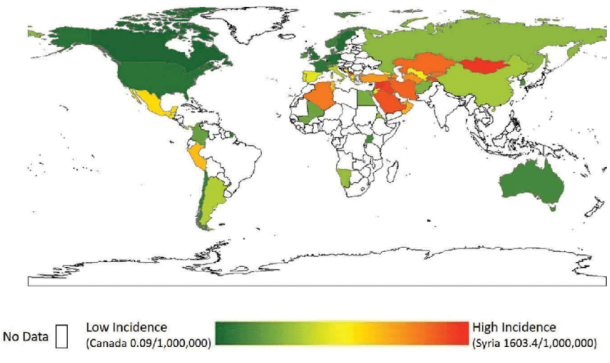

بیماری تب مالت یا بروسلوز یکی از مهمترین بیماریهای قابل انتقال بین انسان و حیوان است که توسط باکتری های جنس Brucella ایجاد میشود. این بیماری از نظر اپیدمیولوژیک در بسیاری از کشورهای جهان، بهویژه مناطق دام پرور و کشورهای در حال توسعه، یک مشکل پایدار سلامت عمومی محسوب میشود. شواهد نشان میدهد که بیماری تب مالت از مهمترین زئونوزهای نادیدهگرفتهشده در جهان است و بار واقعی آن به دلیل کمگزارشدهی و محدودیتهای تشخیصی احتمالاً بیش از آمارهای ثبتشده است. این بیماری بعنوان یک معضل بهداشتی مهم مطرح است که اثرات قابل توجهی بر بهداشت عمومی، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و تجارت بینالمللی دارد.

وضعیت بیماری در جهان (۲۰۲۵)

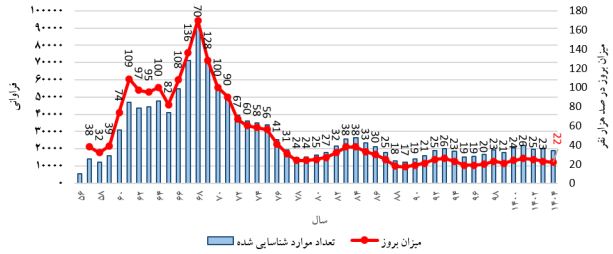
تب مالت با توزیع جغرافیایی ناهمگون در جهان، در بسیاری از مناطق جهان بومی است و بیشترین میزان بروز آن در خاورمیانه، حوزه مدیترانه، آسیای مرکزی، بخشهایی از آفریقا و آمریکای لاتین مشاهده میشود. میزان بروز و شیوع بیماری تب مالت تحت تأثیر عواملی مانند وضعیت بهداشت دام، واکسیناسیون دام، الگوی مصرف لبنیات، تماس شغلی با دام و کارایی نظامهای مراقبت قرار دارد.

نمودار ۱. نقشه حرارتی (Heat Map) بروز بیماری بروسلوز در انسان

روند بیماری تب مالت در ایران

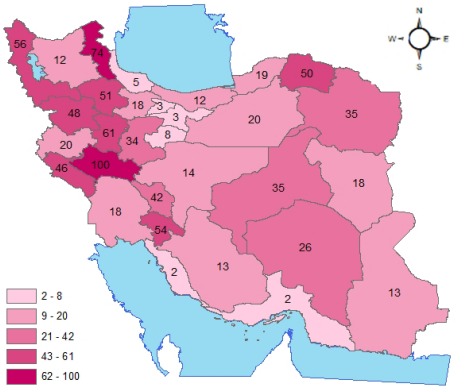
بیماری تب مالت یکی از بیماریهای عفونی با بروز بالا در کشور میباشد که به صورت بومی در تمام مناطق انتشار دارد. روند بیماری تب مالت به میزان پوشش واکسیناسیون دامی برای کنترل بیماری در دام در مناطق مختلف کشور، میزان آگاهی جامعه و استفاده از فرآوردههای لبنی پاستوریزه به خصوص در مناطق روستایی وابسته میباشد.

نمودار ۲. روند تغییرات تعداد موارد شناسایی‌شده و میزان بروز بروسلوز انسانی در ایران، ۱۳۵۵ تا ۱۴۰۴

نقشه پراکندگی بیماری تب مالت

در ایران، تب مالت یکی از بیماریهای اندمیک و مهم بهداشت عمومی محسوب میشود، اما میزان بروز آن در مناطق مختلف متفاوت است. استانهای لرستان، اردبیل، همدان، آذربایجان غربی و کهکیلویه و بویراحمد بالاترین میزان بروز در کشور را دارند.

نمودار ۳. پراکندگی جغرافیایی میزان بروز موارد تب مالت – سال ۱۴۰۴

مراقبت بیماری

پیشگیری و کنترل بیماری تب مالت (بروسلوز) از طریق تقویت پیوند بین حوزههای مختلف با توجه به رویکرد سلامت واحد (One Health) ضروری است که میتواند کارایی و مقرون بهصرفه بودن سیاستهای سلامت را افزایش دهد و نقش مهمی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار ایفا کند.

برنامه مراقبت بیماری در نظام شبکه:

- بیماریابی **غیرفعال** و در صورت طغیان بیماری، بیماریابی فعال در منطقه

فرد دارای علائم بالینی و مشکوک به بیماری پس از

گرفتن شرح حال توسط بهورز در خانه بهداشت/ مراقب سلامت در پایگاه سلامت در سامانه سیب و فرم اکسل مربوطه ثبت و جهت بررسی بیشتر به مرکز خدمات جامع سلامت ارجاع می‌شود.

- **معاینه فرد بیمار توسط پزشک و درخواست آزمایش در مراکز جامع خدمات سلامت**
- **بررسی اپیدمیولوژیک** بیماری در منطقه تحت پوشش و ثبت اطلاعات بیمار در سامانه پورتال کشوری توسط پزشک یا کارشناس ناظر بیماری‌ها
- جمع‌آوری و تبادل اطلاعات آماری با شبکه دامپزشکی شهرستان: اطلاعات موارد بیماری تب مالت در انسان و بروسلوز در حیوان و اسامی نقاط آلوده بین **مرکز بهداشت شهرستان** و **شبکه دامپزشکی** به صورت ماهانه تبادل می‌شود.
- ثبت اطلاعات بیماران با تشخیص محتمل و قطعی (تعداد موارد جدید و تکراری در هر ماه) از بیمارستان‌های دولتی و خصوصی، آزمایشگاه‌ها، مطب‌های خصوصی... و ارسال اطلاعات بیماران به مرکز خدمات جامع سلامت مربوطه جهت انجام اقدامات بعدی (براساس آدرس محل سکونت بیمار) در **مراکز بهداشت شهرستان**

درمان

تب مالت به‌عنوان یک بیماری باکتریایی نیازمند استفاده از داروهای مناسب و پیگیری مستمر است. انتخاب رژیم دارویی مناسب به وضعیت بالینی بیمار، مدت زمان ابتلا و ویژگی‌های خاص فرد بستگی دارد. درمان بیماری به‌طور معمول از طریق ترکیب آنتی‌بیوتیک‌ها انجام می‌شود (درمان ترکیبی با داکسی‌سایکلین و ریفامپین یا استرپتومایسین و آمپول جنتامایسین). در بیمارانی که به درمان مقاوم هستند یا علائم بیماری پس از درمان بهبود نمی‌یابد، استفاده از درمان‌های جایگزین مانند سیپروفلوکساسین به همراه داروهای فوق می‌تواند مفید باشد.

راهبردهای سازمان بهداشت جهانی

راهبرد WHO، جهت کنترل موثر بیماری تب مالت، تغییر مدیریت فرآیند از رویکرد "درمان فردی" به سمت "کنترل زنجیره انتقال" می‌باشد.

محورهای اولویت‌دار مدیریتی جهت کنترل بیماری عبارتند از:

۱. یکپارچه‌سازی نظارتی: ایجاد شبکه مشترک گزارش‌دهی بین سیستم بهداشت و دامپزشکی جهت شناسایی کانون‌های بیماری
۲. امنیت غذایی: تشدید نظارت بر زنجیره پاستوریزاسیون محصولات لبنی در سطح تولید و توزیع
۳. کنترل منبع: تقویت برنامه‌های واکسیناسیون و شناسایی/ حذف دام‌های آلوده
۴. ایمنی شغلی: ارتقای پروتکل‌های حفاظتی برای شاغلین در صنایع دام و فرآورده‌های لبنی.

همچنین جهت کاهش ابتلا به تب مالت و مدیریت هزینه‌های درمانی، اقدامات ذیل در اولویت اجرایی قرار می‌گیرند:

در بخش بهداشت عمومی: پایش دقیق موارد مشکوک، تأکید بر مصرف محصولات لبنی پاستوریزه و آموزش بهداشت فردی به گروه‌های پرخطر.

در بخش سلامت دام: اجرای دقیق برنامه‌های واکسیناسیون دام های واجد شرایط و کنترل جابه جایی دام‌های مشکوک.

در بخش نظارت: تقویت بازرسی‌های بهداشتی در مراکز توزیع شیر خام و فرآورده‌های لبنی

سازمان بهداشت جهانی بر این نکته تأکید دارد که کنترل بیماری در دام (کنترل در منبع) کلیدی ترین اقدام در حذف چرخه بیماری در انسان می‌باشد.

جهت کسب اطلاعات بیش‌تر از بیماری‌های واگیر در ایران به این لینک مراجعه فرمایید: https://icdc.behdasht.gov.ir/

معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری های واگیر